

L'amistat segons George Steiner

Els qui s'han ensorrat i han enviat un amic a la mort viuen la resta de la seva vida a mitges

Fill de jueus austríacs, George Steiner va néixer a París el 23 d'abril de 1929 i ha mort a Cambridge el 3 de febrer de 2020, als 90 anys. L'any 1940 la seva família es va traslladar als Estats Units i ell es va educar a París, Chicago, Boston, Oxford i Cambridge. La seva carrera acadèmica el va dur a ensenyar literatura comparada a les universitats més prestigioses d'arreu d'Europa i dels Estats Units. Recordem un dels intel·lectuals més destacats del segle XX amb aquestes 14 reflexions del capítol *L'amistat mata l'amor* del llibre *Fragments (d'un pergami malmès pel foc)* (<https://www.arcadia-editorial.com/llobres/fragments-dun-pergami-malmes-pel-foc/>) (editat per Arcàdia i traduït per Josefina Caball).

Foto: Catorze

1. L'origen de l'amistat és insondable. Pot néixer d'una casualitat efímera i apoderar-se de la nostra consciència com un vent de tempesta o una melodia.
2. «Perquè era ell; perquè era jo» (Montaigne). Les circumstàncies reals, els atributs existencials són, al capdavall, irrellevants i innegociables, tant si es tracta d'encant físic, com de comptabilitat

social, d'aliança pragmàtica o de passions i odis compartits.

3. És ben coneguda l'exhortació que ens fa E. M. Forster a traïr el nostre país abans que un amic.

4. L'home o la dona immune a l'amistat, que per casualitat o per voluntat pròpia no té amics, és un exiliat, un somnàmbul, i no serà ben acollit pels altres. L'amistat ens autoritza a dir: «Jo sóc jo perquè tu ets».

5. No hi ha cap mal més durador ni cap ferida més viva que la de l'amistat traïda, tant si som nosaltres els traïdors, com si som calumniats per l'amic. La causa pot ser un mot imprudent o un gest trivial. Els qui són sotmesos a la tortura per obligar-los a dir noms parlen de les veus mudes dels amics, que són més fortes que el dolor. Els qui s'han ensorrat i han enviat un amic a la mort viuen la resta de la seva vida a mitges. El poeta i membre de la Resistència René Char en dóna testimoni a Les Feuilles d'Hypnos.

6. Els infants poden tenir amistats adoroses d'una gran vehemència. L'adolescència es caracteritza per la fidelitat infrangible. És l'època d'intercanviar contrasenyes, de crear llenguatges secrets i representar rituals de lleialtat. Les intimitats *contra mundum* esdevenen més vitals que les rutines familiars. La pubertat és el maig i el juny de l'amistat.

7. El calidoscopi de l'amistat adulta té moltes cares. [...] En l'afirmació sarcàstica de La Rochefoucauld, que diu que els infortunis d'un amic tenen alguna cosa que no és del tot desagradable, hi ha un cert grau de veritat àcida. Però només un cert grau. La veritable amistat s'alegra dels triomfs de l'amic. Les velles amistats conserven un encant especial. Comporten la gratificació del record, les ironies que fan suportable les xacres.

8. Els vells amics es troben als bancs dels parcs i ensumen l'aire cercant-hi la flaire de la mort, comparteixen les esborronadores pressions de la buidor. El qui sobreviu parla tot sol per tal que el diàleg perduri. Els centres geriàtrics, els nocturns de les residències de la tercera edat, s'omplen de murmuris, com els del vell de *L'última cinta* de Beckett.

9. En quin sentit l'amistat «mata l'amor» (*eros*)? [...] Es pot entendre l'amistat com una crítica de l'amor. Pot prescindir dels imperatius anàrquics de la sensualitat, de les exigències i les vexacions del sexe. El seu origen pot ser obscur però la seva dinàmica i les seves recompenses són les de la raó.

10. L'amistat s'arrela en la llibertat: llibertat respecte de la possessió demoníaca, de la histèria i de la febre. Però també llibertat en un sentit positiu i filosòficament ric. Quan parlem de llibertat, parlem de liberalitat electiva, reflexiva. Donem de nosaltres sense rebre necessàriament cap benefici o sense les gratificacions implícites en l'erotisme. Es pot definir com l'acte gratuït però profundament significatiu d'aquells qui estan «en llibertat».

11. L'amistat pot ser molt productiva: d'activitat social i política, de descobertes científiques, de raonament filosòfic. És en col·laboració que sorgeix bona part del progrés polític, del debat intel·lectual, de la innovació estètica, que s'origina i obté l'energia dels grups estel·lars de talent individual que col·lideixen, conspiren, rivalitzen en l'amistat.

12. El sexe no persegueix la igualtat. La simetria de l'estima, de la companyonia en el coratge, la distinció creativa, l'ascens polític de l'amic són una part integral de la relació amistosa. Resumint -i és difícil d'articular-ho de forma convincent-, l'amistat té a veure amb tot allò de la raó i de la comprensió desinteressada que és apassionat; que fa el pensament generós i el cor intel·ligent.

13. En el matrimoni, en qualsevol experiència eròtica prolongada, l'amistat pot ser fatal. Els amants no són amics. Tres mots immortals ho diuen tot: *odi et amo*. Els esclats d'odi, les baralles virulentes, l'avorriment abrupte i de vegades inexplicable i la indiferència (les *intermittences* de Proust) poden interrompre el calendari de l'amor. La majoria dels matrimonis, la majoria de les

relacions amoroses perduren per mitjà d'un rosari de reconciliacions no sempre sinceres. No és només la tristia, *tristia*, que segueix el *coitum*. També té a veure amb el desordre i fins i tot amb la repugnància. La davallada de la libido deixa un regust amarg. Però també hi ha un mecanisme més subtil, més ambigu. El temps pot fer evolucionar el matrimoni, les vides compartides nascudes d'un amor autèntic, cap al prodigi d'una amistat madura i desinteressada, amb l'humor, la paciència i la participació recíproca en la creativitat i la percepció que l'amistat comporta.

14. L'eclipsament de l'eros a les mans de l'amistat, aquesta metamorfosi al si del matrimoni, demana maduresa i també bona sort. [...] No tenim cap gran novel·la en què els amants es transformen en amics (tot i que George Eliot hauria tingut la mestria necessària per escriure-la). Des d'aquesta perspectiva, l'amistat potser, certament, «mata» l'amor. Els rius turbulents moren en la calma de la mar.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=dyAqh4-18nQ>

George Steiner Fragments

(d'un pergamí malmès pel foc)

Fragments (d'un pergami malmès pel foc) (<https://www.arcadia-editorial.com/llobres/fragments-dun-pergami-malmes-pel-foc/>)

© 2012, George Steiner, pel text
© 2013, Josefina Caball i Guerrero, per la traducció
© 2015, ATMARCARIA SL, per aquesta edició